

Evangelina har ikke tid til å vente

i Brev fra Kenya

Evangelina har gått langt. Hun startet hjemmefra tidlig i morges for å nå frem til kirken der *Rotarys Doctors Bank* har mobil klinikk hver mandag i Gombe nær Victoriasjøen i vestre Kenya. Hosten kommer i anfall og hun ligger ved inngangen når vi ankommer.

39% av befolkningen i distriktet Siaya i vestre Kenya er HIV-positive. To av tre bloddonorer må avvises fordi de tester positivt på HIV. AIDS-pandemien er allestedsnærværende.

Etter et par spørsmål kommer svarene vi håpet vi ikke skulle høre. Ektemannen døde for noen måneder tilbake. Det yngste barnet er sykt, men de eldste tre er friske. Hva døde mannen av? Hun vet ikke. Han fikk utslett, gikk ned i vekt og så døde han.

Evangelina har HIV-infeksjon og er klinisk i stadium 3. Som regel er det plager fra en aktivert tuberkulose som gjør at man søker helsetjenesten. Som enke og etnisk fra Luo-folket er hun allerede «arvet» av en mannlig slektning som hun skal gifte seg med. Bare hun blir litt friskere først.

25% av de gravide i Siaya-distriktet er HIV-smittet. Det tok helseministeriet to år å skrive søknaden til legemiddelfirmaet Boeringer Engelheim for å spørre etter gratis nevirapine, et antiretroviralt middel. Medisinen reduserer vertikal transmisjon av HIV fra mor til barn med 30% (1). Programmet iverksettes i disse dager, men er begrenset til kvinner som føder ved en institusjon. To av tre kvinner føder hjemme i Siaya.

Evangelina har ikke råd til å reise til sykehuset for å få tatt en HIV-test. I mange uker har også reagensene manglet, grunnet tomme lagre i hovedstaden. Sputumtest for tuberkulose og røntgenbilde må pasientene selv betale for. Det kalles «kostnadsdeling» i moderne helsefinansieringsterminologi og er innført i kenyansk helsevesen fordi budsjettene ikke strekker til.

Tiden fra serokonversjon til klinisk stadium 2 av HIV-infeksjon er i rurale områder i Øst-Afrika i gjennomsnitt 25 måneder (2). De månedlige kostnadene for antiretroviral behandling er i dag ca. 600 norske kroner. Det tilsvarer over halve månedslønnen til en sykepleier i Kenya.

Men mange pasienter i Siaya søker hjelp hos urtemedisinerne. *Ukimwi*, som AIDS heter på det lokale språket kiswahili, ansees å stamme fra hekseri og kan helbredes ved særegne urter eller ved hjelp av en dyktig tradisjonell healer. Evangelina har intet å tape på å forsøke slik behandling.

Antiretrovirale medisiner importert under spesiell lisens, kan redusere prisene til det halve. Den kenyanske regjering gav først tillatelse til slik import, men fortsatt ligger det hindringer i veien på grunn av manglende

Antiretrovirale medisiner administrert under fødsel til mor og barn reduserer transmisjonsraten betydelig. 25% av gravide er HIV-smittet i Siaya.

Kondom forebygger. Men gir kunnskap nødvendigvis endret atferd? Begge foto Ingvil Krarup Sørbye

politisk vilje til å utarbeide strategier for hvordan implementering av de nye lovendringene skal skje (3).

I et land hvor HIV-smitte fortsatt er et moralsk anliggende og hvor det er forbudt å offentliggjøre noens status, er det lite meningsfylt for Evangelina å utsette seg for stigmatisering ved å teste seg. Ingen behandling er økonomisk mulig for henne. Hun er i samme situasjon som flertallet av Kenyas befolkning. Det er beregnet at i 2005 vil de økonomiske konsekvensene av AIDS-pandemien i Kenya beløpe seg til tap av 72 millioner amerikanske dollar. Desintegreringen av de sosiale systemer, utviklingen av kulturelle normer og praksis og de psykologiske traumene er ikke inkludert i dette regnestykket.

Har vi råd til ikke å behandle?

Ingvil Krarup Sørbye

Rotarys Doctors Bank
Malmö
og
Kvinnesenteret
Ullevål universitetssykehus
0407 Oslo

Litteratur

- Intyre J, Gray G. What can we do to reduce mother to child transmission of HIV? *BMJ* 2002; 324: 218–21.
- Morgan D, Mahe C, Mayanja B, Whitworth JAG. Progression to symptomatic disease in people infected with HIV-1 in rural Uganda: Prospective cohort study. *BMJ* 2002; 324: 193–6.
- Shikwati J. How not to deal with the pandemic. *The Nation*, 13.8. 2002.